

DET NORSKE BIBELSELSKAP 150 ÅR

av

H. CHR. MAMEN

Det Norske Bibelselskap gjennom 150 år. Bind I 1816–1904. Av Åge Holter. 532 s. Kr. 40,00 (innb.).

Nybrott på gammel arbeidsmark. Det Norske Bibelselskap de siste 20 år. Av Alf Hauge. 64 s. Kr. 6,00 (heftet).

Uvalg av Det gamle testamente. Oversettelse av 1966. Kr. 15,00 (innb.).

Samtlige Det Norske Bibelselskaps forlag, Oslo 1966.

Det Norske Bibelselskap — den ærverdige nestor blant våre kirkelige organisasjoner — har i etterkrigstiden vist et ungdommelig initiativ på en rekke områder. Vi tenker først av alt på bibelmisjonen som har gjort vårt bibelselskap til et av de store bibelselskaper i verden. Vi tenker på nye oversettelser, nye og oppfriskende omslag på bibelutgavene, ny organisasjonsform, stimulerende tiltak for å få Boken solgt og lest. Det er ingen tvil om at bak det hele sto Sentralstyrets formann i mange år, biskop Berggrav, som allerede under fangenskapet i Asker arbeidet med en revisjon av Det nye testamente på norsk, et arbeid som Bibelselskapet fikk andre til å føre videre og som resulterte i Ungdomsoversettelsen av 1960. Om dette og meget mer forteller Alf Hauge i sin lille bok som handler om en organisasjon i sterk vekst.

På den annen side må vi si om Åge Holters avhandling at det er en stor bok om en liten organisasjon i stadig krise. Da må vi imidlertid legge til at det bare er bind I som foreligger. I vårt århundre har selskapet vært i stadig vekst. Det har nærmest hatt monopol når det gjelder å spre Bibelen i Norge siden Det britiske og utenlandske bibelselskap (BFBS) i 1895 trakk seg fra det norske marked. I 1904 forelå hele Bibelen ferdig oversatt til norsk, og da reallønningene steg jevnt, ble salget eksplosjonsartet. I 1908 kunne selskapet flytte inn i eget hus, Bibel-

huset i Munchsgt. 2. Den første halve million bibelske skrifter tok det 70 år å få ut, den andre halve million gikk ut på 15 år, den tredje tok det bare 7 år å få solgt. Men selskapets historie har likevel ikke noen parallell til de siste 20 års utvikling – med et salg av mer enn 4 millioner bibelske skrifter (bibelmisjonen ca. 1,8 mill.).

Vi kan noen ganger undre oss over at det i Norge bare er ett bibelselskap, når vi tenker på kirkelige motsetninger som er institusjonelt fastlåst. I forrige århundre hadde vårt nasjonale bibelselskap konkurranse, først og fremst fra BFBS som solgte langt inn på tre ganger så mange bibler og testamenter på dansk-norsk her i landet. Til dels var det et broderlig samarbeid, og det britiske selskapet var læremester med hensyn til tekniske sider ved produksjonen, bibelformat og aktiv salgsteknikk. Men det var samtidig et konkurranseforhold både teologisk, økonomisk og nasjonalt. Således tillot ikke det økumenisk innstilte BFBS at Bibelen hadde noter eller kommentarer, og de kunne ikke under noen omstendighet tillate at de apokryfe bøker ble tatt med.

Den første utgaven av Det nye testamente som vårt bibelselskap sendte ut (1819), hadde på 21 steder skarpe klammer om ord og uttrykk for å gi til kjenne at ordene innenfor neppe har stått i den opprinnelige tekst. Dette var en avansert fremgangsmåte, men klammene falt bort i senere utgaver, fordi vårt selskap hadde tatt imot økonomisk støtte fra BFBS, som satte Det Norske Bibelselskap under formynderi.

Britenes bibler uten apokryfene og trykt i større opplag som følge av større kapital, ble billigere i utsalg, og når det norske selskapet reduserte prisene for å være konkurransedyktige, ble de bibler som britene solgte, enda billigere. Det var priskrig!

Ved siden av det teologiske og økonomiske moment kom det nasjonale. Det var forresten Eilert Sundt som først gav uttrykk for det. Norge har jo egen misjon i Syd-Afrika, skrev han, og fremmed hjelp i Norge var unødig. Ja, Norge burde heller hjelpe til med å få Bibelen ut til folk som bor langt borte. «Vi bør takke og heller give end tage». Rektor Bødtker var sterkere

i sine uttrykk: Britene burde forlenget ha forundt oss den glede i denne viktige sak å stå på egne ben og ikke fremdeles gi næring til den oppfatning at det er nødvendig å ta seg av oss. Bødtker føler at vi er satt på linje med hottentotter, eskimoer og polynesere ved den britiske bibelmisjon i vårt land.

Den norske nærtagenhet bør være et nyttig memento til oss som misjonsfolk, som den givende part. Vi bør aldri glemme hvordan det må føles å være den som tar imot!

For øvrig hadde Bibelselskapet konkurranse også fra andre: Det skotske og Det amerikanske bibelselskap — og fra Olaus Nielsen, som privat gav ut Bibelen i 1853.

Når det gjelder den samiske bibel tok Bibelselskapet et visst initiativ, gav Stockfleth den første hjelpende hånd, men maktet ikke å bære saken fram.

Den nynorske bibeloversettelse og utgave hadde Bibelselskapet overhode ingen befatning med før etter mange år. Det norske samlaget tok de første skritt til å få Bibelen oversatt til norsk folkemål, og det var mer målpolitikk enn kirkelige motiver som lå bak. Det var biskop Bang (Holter gir en ypperlig karakteristikk av ham) som var mann for å få Bibelselskapet til å overta landsmålsutgaven av Det nye testamente (ved århundreskiftet).

Ellers fremgår det av boken at Bibelselskapets ledelse i lange tider av forrige århundre var uhyre konservativ og ubesluttosom. De revisjoner og oversettelser som ble satt i gang, skred uhyggelig langsomt fram, og den katolske presten O. Offerdahl gav ut den første selvstendige oversettelse av Det nye testamente til norsk i 1902, et par år før Bibelselskapets oversettelse. Denne opplysning burde forf. for øvrig ikke ha gjemt bort i en fotnote!

Holter sier med rette at med Alexander Seippel nådde norsk bibeloversettelse det høyeste som noen gang er prestert. Men hvorfor er det da i det ellers så velvalgte billedmateriale ikke noe portrett av ham? Et annet savn er noen konkrete opplysninger om den innsats som BFBS gjorde ved å trykke «misjonsbibler», oversatt av norske misjonærer på forskjellige kanter av kloden. Når det britiske selskapet er så sterkt inne i bildet, kunne noen opplysninger om dette ha gjort seg.

Det er meget fortjenstfullt at Holter har tatt med emigran-
tenes bibelbehov. Vi får her høre at Det amerikanske bibelsel-
skap så tidlig som i 1848 trykte bibler med tanke på innvandrere
fra Norge. Vi får høre at de nordmenn som forble tro mot den
lutherske kirken, og det var de fleste, var redde for at «villfarel-
ser» kunne være smuglet inn ved uriktige henvisninger. Derfor
ville de ha bibler fra Norge. Men frakt og toll gjorde at dette
ble dyrt. Derfor begynte norsk-amerikanerne, i samarbeid med
Det Norske Bibelselskap, egen produksjon fra 1882 (Lutheran
Publishing House). Det synes som forfatteren ikke er oppmerk-
som på den utgaven av Det nye testamente som Lisbon Menig-
hedsforening fikk utgitt i 1873, og som vel er den første trykt
av nordmenn i den nye verden.

Holters bok er et glimrende bidrag til norsk kirkehistorie i
forrige århundre. Den som ikke har lest boken, har virkelig
noe å glede seg til.

Når det gjelder den nye oversettelsen av et utvalg av Det
gamle testamente, kan vi også glede oss. Den typografiske opp-
setting er god, den norske språkdrakt føles naturlig og ekte, og
den vitenskapelige oppriktighet med hensyn til teksten er ikke
krenket av kirkelige eller dogmatiske sidehensyn. Dødehavs-
tekstene er nyttet for å få den beste lesemåten (f. eks. Jesaja
53,11 med fotnote). I Jesaja 7,7 er ordet *jomfru* erstattet med
ung kvinne med realopplysninger i fotnoten osv. Det vil ta litt
tid før en venner seg til at det tradisjonelle ord *tabernakel* er
erstattet med det norske *møteteltet*, *paktens ark* som er blitt
til *paktskisten* o.l. Norske ord som *ange* (1. Mosebok 27,27),
lagnad (Salme 14,7) og *mold* (1. Mosebok 3,19) hører hjemme
i en nynorsk oversettelse.

Vanskeligst å oversette har de poetiske delene sikkert vært,
og her er det av og til at en savner den gamle og kjente rytme:
Herren er min hyrde, jeg mangler ingen ting lyder det nå, men
det gamle danske uttrykket som vi er vant til, lyder vakrere og
bedre. Men dette skal jo være en *norsk* oversettelse, og vi for-
står at oversetterne har hatt problemer å stri med som til dels
er uovervinnelige.

Vi må prøve å glemme den oversettelsen som vi er vant med fra før, og det er ikke lett. Men en ny generasjon vil kunne ha full nytte av den nye oversettelsen, og det er jo med fremtiden for øye den er blitt til. Det gamle testamente blir en ny bok for oss i denne språkdrakten: uvant og irriterende for noen enkelte ganger, frydefullt og klargjørende for andre.

På de fleste sider er det verdifulle opplysninger i fotnoter. Disse vil gi leserne en enestående mulighet til å få bedre forståelse av teksten. Arbeidet med notene alene må ha krevd et betydelig arbeide.

Da dette er et *utvalg* og det som ikke er med i den foreliggende oversettelse kan være noen vers midt inne i et kapitel, burde disse steder ha vært markert på en eller annen måte (f. eks. en klammerparentes med opplysning av det utelatte).

De gammeltestamentlige skrifter har en god innledning som sammen med noteapparatet vil være leserne til stor hjelp. Når det gjelder navnene på de bøker som Det gamle testamente består av, bør de internasjonale (latinske) navn settes i parentes under de tradisjonelle navn som vi bruker. For øvrig kan vi trygt si at oversettelsen representerer et gedigent stykke *anvendt teologi*. Vi takker Det Norske Bibelselskap og gratulerer i jubileumsåret!

De frimerker som postverket i Norge gav ut til jubileet, har gjort at filatelister i hele verden er blitt oppmerksom på dette jubileum. Her hjemme har jubileet gitt puff til de tre bøker som her foreligger og som viser at jubileer er nyttige!